

Список використаних джерел:

1. Історія: Україна і світ. 10–11 класи. Начальна програма для закладів загальної середньої освіти : 23.08.2022. URL: <https://mon.gov.ua/storage/app/media/zagalna%20serednya/programy-10-11-klas/2022/08/15/Istoriya-Ukrayina.i.svit-Intehrovanyu.kurs.30.09.2022.pdf>. (дата звернення: 17.12.2023)
2. Мудрий М. Історія: Україна і світ: (інтегр. курс., рівень стандарту): підруч. 10 кл. закл. заг. серед. освіти/ М. Мудрий, О. Аркуша : 07.08.2018. URL: <https://pidruchnyk.com.ua/1126-istoriya-ukraina-i-svit-10-klas-mudryu.html> (дата звернення: 17.12.2023)
3. Мудрий М. Історія: Україна і світ : (інтегр. курс., рівень стандарту) : підруч. 10 кл. закл. заг. серед. освіти/ М. Мудрий, О. Аркуша: 07.08.2019. URL: <https://pidruchnyk.com.ua/1265-storya-ukrayina-svt-mudryu-arkusha-11-klas.html> (дата звернення: 17.12.2023)
4. Кронгауз В. Історія: Україна і світ. Адаптована навчальна програма інтегрованого курсу для класів із поглибленим вивченням історії / В. Кронгауз: 27.08.2022. URL: <https://krongauzvo.wixsite.com/history/історія-в-школі>. (дата звернення: 18.12.2023)

Василь Лук'яниця

ДИПЛОМАТИЧНА ПІДТРИМКА УКРАЇНИ ЧЕСЬКОЮ РЕСПУБЛІКОЮ ПІД ЧАС ПОВНОМАСШТАБНОГО РОСІЙСЬКОГО ВТОРГНЕННЯ

Актуальність теми. Повномасштабна війна, розв'язана Росією проти України 24 лютого 2022 р., змусила багато держав визначитися із зовнішньополітичними пріоритетами: тим, кого вони підтримують у цьому конфлікті. Чеська Республіка – серед тих, хто виступав із проукраїнських позицій ще з 2014 р., а з початку великого вторгнення постійно нарощував свою допомогу, у т. ч. на міжнародних майданчиках. Водночас скромна за розмірами Чехія, що до того ж не є безпосереднім сусідом України, в українській суспільній думці нерідко затьмарюється більшими чи ближчими

геополітичними гравцями, а тому її внесок у підтримку нашої держави на дипломатичній арені потребує пильнішої уваги.

Огляд джерел із теми. Оскільки мова йде про процеси та події, що продовжують розгортатися, то ґрунтовна і зважена наукова розробка даної теми є справою майбутнього. Натомість на сьогодні ми маємо можливість оцінити дипломатичну підтримку Чехії шляхом критичного аналізу повідомлень у ЗМІ, публічних виступів і заяв у соцмережах відповідних політичних діячів.

Мета дослідження – висвітлити основні аспекти діяльності чеської дипломатії та політичних лідерів, спрямованих на підтримку України на міжнародному рівні після повномасштабного вторгнення Росії.

Виклад основного матеріалу. Чеська Республіка постійно долучалася до антиросійських санкцій із 2014 р. попри позицію свого президента (2013–2023) Мілоша Земана, якого називали одним із «європейських друзів Путіна». Тож із початком великого російського вторгнення в Україну в лютому 2022 р. чеська підтримка в усіх вимірах – у т. ч. дипломатичному – лише зростає. Відтоді (станом на грудень 2023 р.) у країні не змінювався ні парламент (що складається з Палати депутатів і Сенату), ні уряд (очолюваний прем'єр-міністром Петром Фіалою). Натомість на посаду президента після перемоги на виборах у січні 2023 р. заступив відставний натівський генерал Петр Павел.

Основна лінія чеської дипломатії залишається сталою: непохитна підтримка суверенітету й цілісності України, її євроатлантичного курсу, засудження агресивних дій Росії, що визнається окупантом і країною-спонсором тероризму. Це здійснюється на всіх рівнях: в ООН, Європарламенті, Раді Європи, Вишеградській четвірці (Чехія, Польща, Угорщина, Словаччина) тощо. Не випадково П. Фіала був серед трьох лідерів країн ЄС (Польща, Чехія, Словенія), які першими відвідали Київ після повномасштабного російського нападу – уже 15 березня 2022 р. Це справді був перший реальний крок представників європейської спільноти для демонстрації єдності з українським народом, що зазнав варварської агресії. Він дав можливість оцінити реальну ситуацію у столиці України, домовитися про необхідну допомогу [4]. Із тих пір Чехія приєдналася до всіх 11-ти пакетів санкцій ЄС проти Росії (у грудні 2023 р. має бути ухвалений 12-й пакет), наполягала на їхньому розширенні, постійно наштовхуючись

на запеклі випадки у свій бік від російських ЗМІ та офіційних осіб. Так, у кінці листопада 2023 р. чехи запропонували обмежити пересування дипломатів-росіян (розцінених як шпигунів) Шенгенською зоною [1].

Прикметно, що П. Фіала 31 жовтня 2022 р. удруге прибув у Київ (цього разу спільно з членами свого уряду). Даний візит відзначився підписанням разом із Володимиром Зеленським важливого документа – Спільної декларації щодо євроатлантичної перспективи України. У ньому Чехія не лише підтвердила свою позицію щодо підтримки українського спротиву російській агресії, а й першою серед країн ЄС і НАТО офіційно заявила про сприяння євроатлантичній інтеграції України, яка воює не лише за себе, а й за всю Європу [6]. Тож не дивно, що за півтора місяці до того – у вересні 2022 р. – саме міністр закордонних справ Чеської Республіки Ян Ліпавський першим запропонував створити міжнародний трибунал із розслідування військових злочинів росіян на українській території. Водночас міністерка оборони Чехії Яна Чернохова гостро критикує тих, хто заперечує російську агресію й необхідність допомоги Україні у війні з «путінськими нацистами та терористами» [3]. Це потужні меседжі, озвучувати які дозволяє собі далеко не кожен навіть проукраїнський політик чи дипломат, за що недвозначна чеська позиція удостоїлася звання «русофобської» від Кремля.

До того ж приклад М. Земана демонструє, що своїми діями росіяни перетворили на противників і деяких раніше лояльних до себе європейських діячів. Симптоматично, що саме президент Чехії опинився серед тих, хто «прозрів» щодо справжньої суті Росії після її повномасштабного нападу на Україну, котрий він перед тим вважав божевіллям, на яке Москва ніколи не наважиться. М. Земан визнав, що глибоко помилявся стосовно путінського режиму й сили російської армії, та солідаризувався з підтримкою української боротьби власним урядом [8].

Водночас заяви та дії новообраного президента П. Павела відзначаються ще більшою різкістю, рішучістю й конкретністю. Він постійно підкреслює, що Україні слід надавати всю необхідну допомогу, передусім військову, критикує колег із ЄС за недостатні або повільні поставки, закликає до максимальної співпраці, називає неприпустимими розмови про «втому від війни». Генерал чудово розуміє ризики посилення РФ, її мотиви та наміри, наголошує, що

успіх Росії в Україні означатиме провал і загрозу для всього ЄС. Із його заяв, неодноразово повторених на міжнародних форумах і для внутрішньої аудиторії, випливає, що чинний чеський президент є прихильником «озброєної демократії», здатної дати жорстку відсіч агресії диктатури. 28 квітня 2023 р. він (разом із президенткою Словаччини Зузаною Чапутовою) відвідав Київ і Бородянку, а вже наступного дня поїхав на Дніпропетровщину, де поспілкувався з українськими захисниками та підтвердив патронат Чехії над областю в рамках повоєнної відбудови [7].

Важливою віхою в українсько-чеських відносинах був і візит В. Зеленського в Прагу 6–7 липня 2023 р., де він зустрівся з П. Павелом, П. Фіалою, членами уряду, парламенту, представниками ЗМІ. Президент Чехії вкотре наголосив на непохитній підтримці України, її вступу до ЄС та НАТО. Вважаємо цінною й виваженою його позицію щодо українського контрнаступу: він наголошує на потребі в реалістичній оцінці розкладу сил і можливостей, ставить у залежність успіх України від своєчасності та масштабів допомоги Заходу. Позитивним є й заохочення ним участі чеського бізнесу у відбудові України вже сьогодні [5].

Зрештою, Чеська Республіка здійснила ще один важливий крок для підтримки української позиції на міжнародній арені: стала черговою країною, що офіційно визнала Голодомор 1932–1933 рр. геноцидом українського народу. У квітні 2022 р. це одногосно зробила Палата депутатів, а в грудні – Сенат. Отже, чехи ще раз підкреслили потребу в засудженні та покаранні всіх злочинів Росії в Україні [2].

Висновки. Чеська Республіка є однією з держав, що відзначаються найпослідовнішою й найактивнішою дипломатичною підтримкою України в її протистоянні російській агресії, особливо після повномасштабного вторгнення. Чехія не лише долучається до всіх санкцій, а й виступає за їхнє розширення. Низку ініціатив, таких як створення міжнародного трибуналу з розслідування злочинів росіян, підписання декларацій про євроатлантичну перспективу України, запропонували й першими реалізували саме чехи. Чеські високопосадовці тричі відвідували Україну в 2022–2023 рр., не бояться називати речі своїми іменами, заявляють про безапеляційну підтримку українського курсу на вступ в ЄС і НАТО, підкреслюють потребу в максимальній, швидкій і неослабній допомозі. Виважені,

реалістичні підходи й оцінки чеських політиків і дипломатів, зокрема чинного президента П. Павела, до українських проблем і можливостей є своєрідним «голосом розуму» на міжнародній арені, що закликає як не впадати в ейфорію, так і не розчаровуватися. Імовірно, подібна стабільна та раціональна лінія й дозволяє Чехії не лише не зменшувати, а й нарощувати багатовекторну підтримку України станом на кінець 2023 р. навіть попри внутрішні проблеми.

Список використаних джерел:

1. Давигора О. Чехія запропонувала обмежити пересування російських дипломатів по ЄС. *Financial Times*. URL: <http://surl.li/pedtg> (дата звернення: 16.12.2023).
2. Долومانжи А. Чехія визнала Голодомор 1932–1933 років геноцидом українців. URL: <https://www.unian.ua/world/chehiya-viznala-golodomor-1932-1933-rokiv-genocidom-ukrajinciv-12078846.html> (дата звернення: 16.12.2023).
3. Кучерявець М. Міноборони Чехії обіцяє допомогти Україні покласти край війні з «путінськими нацистами». URL: <https://www.rbc.ua/ukr/news/minoborony-chehii-obeshchaet-pomoch-ukraine-1663494226.html> (дата звернення: 16.12.2023).
4. Кушнерик Т. Про що домовилися прем'єр-міністри України, Польщі, Чехії та Словенії в Києві: головні тези зустрічі. URL: <http://surl.li/pedtp> (дата звернення: 16.12.2023).
5. Михайлов Д., Свиридчук Ю. Російське гасло помножене на нуль: президенти України та Чехії провели спільний брифінг. URL: <https://suspilne.media/523471-zelenskij-anonsuvav-svij-vizit-do-cehii/> (дата звернення: 16.12.2023).
6. Перун В. Зеленський і Фіала підписали Спільну декларацію щодо євроатлантичної перспективи України. URL: https://lb.ua/news/2022/10/31/534352_zelenskij_i_fiala_pidpisali_spilnu.html (дата звернення: 16.12.2023).
7. Печенюк А. Президент Чехії поділився враженнями від першої зустрічі із Зеленським. URL: <https://www.unian.ua/politics/petr-pavel-v-ukrajini-prezident-chehiji-rozpoviv-pro-vrazhennya-vid-vizitu-12239190.html> (дата звернення: 16.12.2023).
8. Собенко Н. «Це смішно»: Президент Чехії покепкував з ілюзій Путіна про могутність «другої армії світу». URL:

<https://suspilne.media/235039-ce-smisno-prezident-cehii-pokepkuvav-z-iluzij-putina-pro-mogutnist-drugoi-armii-svitu/> (дата звернення: 16.12.2023).

Назар Малець

УКРАЇНО-НІМЕЦЬКІ ВІДНОСИНИ В УМОВАХ ПОВНОМАСШТАБНОГО ВТОРГНЕННЯ РОСІЙСЬКОЇ ФЕДЕРАЦІЇ ДО УКРАЇНИ

На початку повномасштабного вторгнення позиція Німеччини щодо надання військової допомоги Україні була стриманою. Цілком передбачувано, що ФРН мала тісні торгівельно-економічні контакти із Росією, що спричинило глибоке розчарування українських політичних еліт тоді, коли йшлося про нагальні потреби у постачанні боєприпасів та відповідної техніки для захисту України. У лютому 2022 р. канцлер О. Шольц назвав конкретну цифру, аби здійснити певним маневр від наростаючої критики з боку Києва. Мова йшла про надання Україні прямої допомоги на суму два мільярди євро після того, як українці обрали шлях демократичних виборів та проєвропейський курс [4].

У 2022 р. міністерство оборони ФРН витратило близько 1.63 млрд євро на підтримку України «військовими матеріалами у рамках матеріальних пожертв або поставок від промисловості». Це дає підстави говорити, що серед Європейських країн вона займає перше місце за обсягами наданої Україні військової допомоги.

До пакету військової допомоги входять танки Leopard 1A5, автомобілі Bandvagn 206, гусенечні носії Warthog Ambulance, розвідувальні безпілотники Vector, оглядові радары GO12, тягачі, вантажівки та набої до вогнепальної зброї [4].

Окрім військової допомоги, ФРН значною мірою підтримує соціальні програми для українського населення. Слід зазначити, що підтримка українців з боку Німеччини є багатовекторною. Це стосується надання житла, медичного страхування, соціальних виплат, освіти, культури та інших сфер життя суспільства. Значною є надання підтримки з координації перевезення людей, які шукають захисту, автомобільним і залізничним транспортом; постачання